

Rohlfs (*Le Gc.*, § 15) que se n'ha ocupat repetidament (cf. ZRPb. XLVII, 399-400; ⁴ RLiR VII, 134).

En gascò tenim variants *gabarre*, *garraba*, *gardaia* i *gaurda* (/o f.), que a la V. d'Aran, Comenge, el Gers⁵ i els H-Pyr. s'aplica a la gavarra, però en el Bearn i les Landes és l'argelaga. En aranès és *garrába* només a la part alta (Pujolo), *gardáwa* a la resta de la vall (a partir d'Escunyau), pertot com a nom de la *Rosa canina*. L'ALF (mapa 21) recull el mot en tres àrees, totes gascones, però discontinües, com a traducció del fr. *ajonc* o sigui l'argelaga o gatosa, i també Millardet el posa en el seu mapa 8 («ajonc épineux»);⁶ i Rohlfs *gabarro* a Baretons, Agnòs i Campan; és important la forma *kabāro*, per la seva *k-* (coincident amb el basc) que segons aquest mapa de l'ALF figura isoladament a Oloron, ja ben prop del límit basc. Però a Luixon *gaüardo* és «églantine» (*Bouts d. Mount*. VI, 76) i a la Vall d'Aura *gaurdè* és «églantier» i *gaurdo* f. el seu fruit (Marsan); i *gawárdes* «gratte-cul, fruit de l'églantier» a Tramesaygues, al capdamunt d'aquesta vall (*Rom*. XLIV, 275), o sigui precisament la fruiteta de la gavarra.

En els parlars bascos extrem-orientals degué passar per una forma amb metàtesi **bagarda* i d'ací, amb el canvi basc *b- > m-*: Roncal *magarda* «ronce» (Azkue II, 3) i *magardo* en veïns parlars romànics (Rohlfs, *Gc.*, p. 19) i *amagardo* al capdamunt de la Vall d'Aspa (Rohlfs, *Le Pat. de Lescun*), *magardera* a Ansò (que Kuhn, *RLiR* XI, 108 tradueix «zarzarrosa»).

L'àrea occitana del mot és principalment gascona, però també alt-lenguadociana i àdhuc s'allarga fins al Tarn («*garrabié*: églantier», Gary); en l'ALF (*églantier*) cobreix tot l'Arieja, la H-Garonne i punta SE. del Tarn-e-G. Ja n'hi ha algunes dades en prosa a l'Edat Mitjana, si bé la forma del sufix que és en *-rrer* en quasi totes, revela textos gascons o d'influència catalana.⁷

Com ja vaig indicar en el DCEC (AGAVANZO), en castellà un dels noms més coneguts de la *Rosa canina*, té la mateixa arrel *gav-* comuna amb el nostre nom pirinenc i català. És *gavança* en Nebrija i *PAlc.*, s. v. *rosa*, *gabanza* en Juan del Encina, d'on, amb aglutinació parcial de l'article, el lleonès *agavanza*, que ja apareix en la *Picara Justina* i avui a Lleó, *gavanço* «rosal silvestre» en Nebr. i *PAlc.*, Bierzo (*a*)*gavanza* id. segons el P. Sarmiento (mj. S. XVIII), i pots ser entra *gabanceira* i alguna altra forma semblant fins alguns punts de Galícia (Colmeiro, *Enum.* II, 355), i el col·lectiu *Gavanzares* com a NL el 1212 en el bisbat d'Osma.

Ara bé per l'anònim sevillà de c. 1100 sabem que *gabansa* (que també es podria llegir *gabânso*) era el nom mossàrab del «fruito de la espina blanca» (ed. Asín, p. 382).⁸ En fi, bé sembla que hagi de provenir de la mateixa arrel que el cast. *gavanço* i el pirinenc *GABARR-*, el nom que porta el mateix arbust en el Peirigort: St. Pierre de Chignac «*gaboulhan* m. rosier sauvage» (Guillaumie, *Contrib. au Gloss. Périgourdin*, p. 105); la *-n'* simple en fi de mot cau en aquest parlar, i per tant una *-n* només hi pot venir de *-nc'* o *nt'* o

més aviat *-nt'* que ja no està lluny de la *-nço* del cast. *gavanço*.

Acabo indicant les dades que tinc recollides localment i directament en el nostre domini.

A) Tipus *gavarr-*. *Gabāřēra* a Catllà de Conflent (ZRPb. XLV, 249). *Gabāřēra* a Osona, Berguedà i Bages (Espinelves, Tona, Muntanyola, St. Bartomeu del Grau, L'Estany, Merlès, Avinyó, 1935-6). *Gavařēra* al Priorat i Garrigues (Ulldemolins, Bellmunt, Porrera, Gratallops, Lloà, Torre de l'Espanyol, *gabařēra* Torrebesses, 1935-6), i segueix per la Tinença («la *gabařēra* és com un roser» El Boixar, 1961) i també vaig anotar-ho en alguns llocs del Migjorn valencià.⁹ També *gavarrera* a Menorca i Mallorca («*gaverrera*: arbust semblant a roser», *DFgra.*; *AlcM*).

B) Tipus *garrav-*, al Nordoest del Priorat (*gařavēra* a La Morera i Vilella Baixa) i baix Segre (*gařabēra*, semblant a l'*escurnol*, a Sarroca, 1935). Tot al llarg de Ribagorça: *gařabōns* (Benasc) i *gařābes* (Barravés) «fruit de la gavarra» (*BDC* VI, 26), *garrabonera* (Benasc, Ferraz, 65; i així els meus informants, 1965), *gařabēra* a la Vall de Boí (1953 ---), Les Paüls (1957), Jusseu (1965), Sopeira («rosar silvestre», *CongrLiCat.*, 426), i desbordant del límit lingüístic: a Fonç (AORBB II, 259), Binéfar (amb *garrabōn* «el fruito», Coll Alt.) i Viu de Campo (on afegien que a d'altres llocs és *galabardera*, 1965). I a tot el domini del dialecte rossellonès-cerdà: *gařābēra* començant ja a la Batllia de Bellver: Nèfol, Beders, Meranges, Riu, Grus, Das, Bolvir (1935); a l'Alta Cerdanya (AntCayrol, *Cont.*, p. 76): Portè, Porta, Osseja, Er (on també en diuen *arça*), 1959; *gařābē* a Eina, 1959, i degué usar-se també a l'Alta Vall de Camprodon; ¹⁰ segueix pel Conflent (Ralleu, Orellà, Conat i fins al límit ling. per les Corberes); *gařābyē* (Vingrau, 1960); el fruitet es diu *garraves* a Vallcebolera, Osseja i Canavelles (on hi ha el NL *Font Garrav-*, que sembla contenir un genitiu plural llatí FONS *GARRABORUM); *garraverons* a Portè, *garraus* a Dorres i a Bolvir, i encreuant-se aquests: *garrauvau* a Porta (1959).

C) Tipus *gavarn-*, on hi ha la diferenciació *-rr- > -rn-*, de la qual vaig aplegar testimonis en mots romànics de substrat (en *TopHesp.* II, 141) i en arabismes,¹¹ i és paral·lel a *-rr- > -rd-* ja molt conegut en els nostres mots substràtics (*cerda/cerra* etc.). *Gavarnera* ja es documenta a l'Alt Pallars en els Ss. XVI i XVII: «tot cant <'serrat'> amont a la *gavarnera* de Periç Cahicç», 1518,¹² i *Gavarnera* en el Capbreu de Rialb de 1645 (llegit en el poble, 1958, fº 40v). L'àrea moderna comença ja en els dos vessants de la Serra de Cadí: *gabarnēra* (Toloriu, Bagà) i així ho dirien també a Andorra (segons l'informant de Meranges, 1935). De fet anoto *gabāřnes* per al fruitet a Arcavell (1936), a Toloriu (1935), a Tuixén (1964), a Lavansa (1964); *gabāřnes* a Areu de Vall Ferrera i a tota la Vall de Cardós (1933-4), així com a Rialb de Noguera (1959).

La planta és *gavarnera* a Tuixén, pertot a Cardós i Vall Ferrera, al Flamicell (Violant, *BCEC* XLV, 282), i a la Vall d'Assua; ¹³ *gabernēra* a Alinyà, Arcavell i arriba fins a alguna part d'Urgell, d'on reporta Joan